

FIȘA DISCIPLINEI
An univ. 2025/2026

1. Date despre program

1.1 Instituția de învățământ superior	Universitatea din București
1.2 Facultatea	Facultatea de Teologie Ortodoxă
1.3 Departamentul	Departamentul de Teologie Istorică, Biblică și Filologie
1.4 Domeniul de studii	Teologie
1.5 Ciclul de studii	Licență
1.6 Programul de studii /Calificarea	Teologie Ortodoxă Pastorală

2. Date despre disciplină

2.1 Denumirea disciplinei		Istoria Bisericii Ortodoxe Române și Paleografie (P3 104)					
2.2 Titularul activităților de curs		Pr. prof. univ. dr. Mihail Simion SĂSĂUJAN					
2.3 Titularul activităților de seminar		Pr. lect. univ. dr. Petre SPERLEA					
2.4 Anul de studiu	II	2.5 Semestrul	1	2.6 Tipul de evaluare	E	2.7 Regimul disciplinei	O

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1 Număr de ore pe săptămână	3	din care: curs	2	seminar/laborator	1
3.4 Total ore din planul de învățământ	42	din care:	28	seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp					ore
Studiu după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					20
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platforme electronice de specialitate și pe teren					20
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					18
Tutorat					
Alte activități:					
3.7 Total ore de studiu individual					58
3.9 Total ore pe semestru					100
3.10 Numărul de credite					4

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1 de curriculum	Nu este cazul
4.2 de competențe	Nu este cazul

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1 de desfășurare a cursului	Sală dotată cu tablă și cu proiector

5.2 de desfășurare a seminarului/laboratorului	Sală dotată cu tablă și cu proiector

6. Rezultatele învățării

Cunoștințe	Studentul/absolventul descrie sistematic și rațional concepte religioase și teologice, raportându-se la evoluția lor istorică și le explică în mod critic și argumentat. Absolventul deține informații solide privind evoluția gândirii și a literaturii creștine de-a lungul istoriei. Absolventul cunoaște metodologia teoretică utilizată în cercetarea științifică ce constă în efectuarea de cercetări de fond, construirea unei ipoteze, testarea acesteia, analizarea datelor și încheierea rezultatelor.
Aptitudini	Studentul/absolventul analizează sistematic teorii și concepte teologice și acceptă dialogul cu privire la o varietate de teme controversate, de pe poziții de toleranță religioasă, identificând fundamente creștine comune mai multor grupuri religioase. Absolventul utilizează idei și argumente din literatura creștină în contexte diverse, completând ori dezvoltând noi direcții ale gândirii teologice. Absolventul dezvoltă alianțe, contacte sau parteneriate și realizează schimburi de informații cu alte persoane. Promovează colaborările integrate și deschise în cadrul cărora diferite părți interesate creează în comun inovații și cercetare cu o valoare comună. Își creează profilul sau marca personală și se face vizibil(ă) și accesibil(ă) în medii de relaționare față în față și online.
Responsabilitate și autonomie	Studentul/absolventul gândește critic, monitorizează și respectă teorii, doctrine și reglementări canonice, evitând erori doctrinare și acceptă păreri noi în limitele dogmatice și canonice. Absolventul comunică argumentat păreri și idei teologice, face sinteze și poate crea concepte noi pe baza informațiilor deținute, având capacitatea de acceptare a diversității opiniilor și ideilor. Absolventul dă dovadă de considerație față de ceilalți, precum și de colegialitate. Ascultă, oferă feedback și răspunde în mod perceptiv altora, ceea ce implică, de asemenea, supravegherea și conducerea personalului într-un cadru profesional. Redactează și editează texte științifice, academice sau administrative.

7. Conținuturi

7.1. Curs	Metode de predare	Observații (nr. de cursuri afectate)

		respectivei teme
Tema 1. Mitropolia Ungrovlahiei (sec. XVII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 2. Mitropolia Moldovei (sec. XVII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 3. Reforma protestantă și Biserica ortodoxă din Transilvania (sec. XVII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 4. Regimul fanariot și Biserica ortodoxă din Țara Românească (sec. XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 5. Regimul fanariot și Biserica ortodoxă din Moldova (sec. XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 6. Contrareforma catolică și Biserica ortodoxă din Transilvania (sec. XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 7. Biserica greco-catolică (unită) din Transilvania (sec. XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 8. Viața bisericească în Banat, Arad și Maramureș (sec. XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 9. Literatura teologică și activitatea tipografică în Țările Române (sec. XVII-XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 10. Arta bisericească în Țările Române (sec. XVII-XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 11. Viața mănăstirească în Țările Române (sec. XVII-XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 12. Viața preoților de mir și a credincioșilor (sec. XVII-XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 13. Legături bisericești interortodoxe (sec. XVII-XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online
Tema 14. Relația dintre Stat și Biserică (sec. XVII-XVIII)	<i>Prelegere, discuții</i>	1 curs/2 ore/fizic sau online

BIBLIOGRAFIE:

- ANUICHI, Silviu, *Relațiile bisericești româno- sârbe în secolele XVII-XVIII*, în: „Biserica Ortodoxă Română”, An XCVII (1979), nr.7-8, p.869-1057.
- BARÎȚIU, George, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, vol.I. Sibiu, 1889.
- BÂRLEA, Octavian, *Unirea românilor (1697-1701). Die Union der Rumänen (1697-1701)*, în: *Îndreptarea XIII*, nr.49-50, iulie - decembrie 1990.
- BÂRLEA, Octavian, *Ostkirchliche Tradition und westlicher Katholizismus. Die rumänische unierte Kirche zwischen 1713-1727*, în: *Acta Historica VI, Societas Academica Dacoromana*, München, 1966.
- BARTENSTEIN, Johann Chr., *Kurzer Bericht von der Beschaffenheit der in k.k. Erblanden zerstreuten zahlreichen Illyrischen Nation*, Frankfurt, Leipzig, 1802.
- BERNATH, Mathias, *Habsburg und die Anfänge der rumänischen Nationsbildung*, Leiden, 1972, Ediția românească, Cluj 1994.
- BUNEA, Augustin, *Episcopul Ioan Inocențiu Klein (1728-1751)*, Blaj, 1900.
- BUNEA, Augustin, *Episcopii Petru Pavel Aron și Dionisie Novacovici (1751-1764)*, Blaj, 1902.
- DRAGOMIR, Silviu, *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în secolul al XVIII-lea*, vol.I. Sibiu, 1920; vol.II. Sibiu, 1930.
- DRAGOMIR, Silviu, *La politique religieuse des Habsburgs et les interventions russes au XVIII-e*

siecle, în *Balcania*, VII, 1, 1944, pp.152-172.

DRAGOMIR, Silviu, *Relații bisericești ale românilor din Ardeal cu Rusia în veacul XVIII*, Sibiu, 1914.

ERBICEANU, Constantin, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, București, 1888.

HITCHINS, Keith, *Ortodoxie și naționalitate. Andrei Șaguna și românii din Transilvania 1846-1873*, Editura Univers enciclopedic, București 1995.

HITCHINS, Keith, *Die Idee der Nation bei den Rumänen in Transsilvanien (1691-1849)*, București, 1989.

HITCHINS, Keith, *Conștiință națională și acțiune politică la românii din Transilvania (1700-1868)*, Cluj - Napoca, 1987.

IORGA, Nicolae, *Sate și preoți din Ardeal*, București, 1902.

IORGA, Nicolae, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, vol. I, București, 1915.

IORGA, Nicolae, *Istoria Bisericii Românești*, vol.II, București, 1995.

LUPAȘ, Ioan, *Contribuțiuni documentare la istoria satelor transilvane*, în: „Studii, conferințe și comunicări istorice”, vol. IV, Sibiu, 1943.

LUPAȘ, Ioan, *Doi precursori ai lui Horea în audiență la curtea împăratului din Viena: Oprea Miclăuș și Moise Măcinic*, în: „An. Acad. Rom.”, MSI, s. III, Bd. XXVI, Sibiu-Cluj, 1945-1946, pp. 97-128.

LUPȘA, Ștefan, *Știri și documente despre Biserica ortodoxă din Transilvania după 1761, culese din Arhiva Consiliului de stat și a cabinetului imperial din Viena*, Sibiu, 1945.

LUPAȘ, I., *Viața și faptele mitropolitului Andrei Șaguna*, în vol. „Mitropolitul Andreiu baron de Șaguna. Scriere comemorativă la serbarea centenară a nașterii lui”, Sibiu, 1909.

LUPAȘ, Ioan, *Atitudinea oficialităților bisericești și politice față de problema unificării constituționale a Bisericii Ortodoxe Române*, în “BOR”, an XLIII (1925).

METEȘ, Ștefan, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria*, vol. I., Sibiu, 1935.

PĂCLIȘANU, Zenovie, *Istoria Bisericii Române Unite*, (partea I, 1697-1751, a doua ediție), în *Perspective* nr.65-68, iulie 1994-iunie 1995; partea a II-a (1752-1783), în *Perspective* nr.53/60, iulie 1991-iunie 1993.

PĂCURARIU, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, pp. 407-425.

PĂCURARIU, Mircea, *Dicționarul Teologilor Români*, Edit. Univers enciclopedic, București, 1996.

PĂCURARIU, Mircea, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu*, Sibiu, 1987.

PUȘCARIU, Ilarion, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I, Sibiu, 1889.

PUȘCARIU, Ilarion, *Mitropolia românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania. Studiu istoric despre reînființarea mitropoliei dimpreună cu o colecțiune de acte*, Sibiu, 1900.

SUTTNER, Ernst Chr., *Kirche und nationale Identität in Europa zur Zeit der Osmanenherrschaft über Südosteuropa*, în: *Ostkirchliche Studien*, 43 (1994), pp. 41-53.

SUTTNER, Ernst Chr., *Beiträge zur Kirchengeschichte der Rumänen*, Wien München, 1978.

SUTTNER, Ernst Chr., *Die orthodoxe Kirche im Österreich. Ein Überblick vom 16. Jahrhundert bis in unsere Gegenwart*, în: *Internationale Kirchliche Zeitschrift*, 76 (1986), pp. 275-292.

7.2. Seminar/laborator		Observații (nr. de activități practice afectate respectivei teme)
Tema 1. Tiparul și cultura românească bisericească veche (rolul tiparului în cercetarea	Prezentări, dezbateri, discuții, analiză text	2 seminare/10răx2/

istoriei Bisericii Ortodoxe Române)		fizic sau online
Tema 2. Instrumente de cercetare ale tiparului bisericesc vechi (BRV)	Prezentări, dezbateri, discuții, analiză text	1 seminar/10răx1/ fizic sau online
Tema 3. Activitatea tipografică și cultura bisericească românească în timpul lui Matei Basarab și Vasile Lupu	Prezentări, dezbateri, discuții, analiză text	2 seminare/10răx2/ fizic sau online
Tema 4. Activitatea culturală și tipografică a Mitropolitului Dosoftei	Prezentări, dezbateri, discuții, analiză text	1 seminar/10răx1/ fizic sau online
Tema 5. Marile realizări tipografice ale sec. al XVII-lea: <i>Noul Testament de la Bălgrad, Biblia de la București</i>	Prezentări, dezbateri, discuții, analiză text	3 seminare/10răx3/ fizic sau online
Tema 6. Activitatea tipografică a Sf. Antim Ivireanu (personalitate, tematică, lupta pentru introducerea limbii române în cult) și Episcopul Mitrofan	Prezentări, dezbateri, discuții, analiză text	3 seminare/10răx3/ fizic sau online
Tema 7. Cultura teologică a școlii paisiene: manuscrise (sec. al XVII-lea) și cartea tipărită (sec. al XVIII-lea)	Prezentări, dezbateri, discuții, analiză text	2 seminare/10răx2/ fizic sau online

BIBLIOGRAFIE:

ANTIM IVIREANUL, *Scrisori*, trad. Gabriel Ștrempel și arhim. Mihail Stanciu, Basilica, București, 2016.

BADARA, Doru, *Tiparul românesc la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 1998.

BADARA, Doru, „Activitatea tipografică în timpul lui Constantin Brâncoveanu”, în: *Civilizația epocii brâncovenești...*, pp. 100-129.

BIANU, Ioan C., HODOȘ, Nerva, *Bibliografia românească veche*, I, 1508-1716, București, Atelierele Grafice Socec, 1912-1936; II, 1716-1808, București, Ed. Academiei Române, 1910.

CITTERIO, Elia, „Un stareț și Autobiografia lui”, în vol. *Cuviosul Paisie de la Neamț Velicicovski*, Autobiografia și Viețile unui stareț..., pp. 5-54.

CHIȚIA, I.I., „Primele tipărituri slavo-române și importanța lor în context european și Sud-Est european”, în: *Tetraevangheliarul lui Macarie...*, pp. 35-48.

CHIȚULESCU, Policarp, „Lectura ca desfătare intelectuală și lumină spre mântuirea sufletului în epoca brâncovenească”, în: *Civilizația epocii brâncovenești...*, pp. 48-69.

JOANTĂ, † SERAFIM, *Isihasmul, tradiție și cultură românească*, București, Ed. Anastasia, 1994.

MAZILU, Dan Horia „Literatura română veche, o literatură europeană”, în: *Tetraevangheliarul lui Macarie 1512-2012, Studii*, Arhiepiscopia Târgoviștei, Academia Română, Biblioteca Academiei Române, București, 2012, pp. 15-33.

MAZILU, Dan Horia „Literatura română de expresie slavă”, în: *Liturghierul lui Macarie...*, pp. 187-203.

MAZILU, Dan Horia, *Introducere în opera lui Antim Ivireanu*, Ed. Minerva, București, 1999.

MAZILU, Dan Horia, *Introducere în opera lui Dosoftei*, Ed. Minerva, București, 1997.

MAZILU, Dan Horia, *Literatura română în epoca renașterii*, Ed. Minerva, București, 1984.

MERTICARU, Vasile († VARLAAM PLOIEȘTEANUL), *Spiritualitate și istorie pe teritoriul României în epoca bizantină și postbizantină* (teză de doctorat), partea a II-a, *Izvoare. Interpretări. Bibliografie*, Iași, 2003.

MIHĂILĂ, Gheorghe, „Epilogurile celor trei cărți tipărite de ieromonahul Macarie (1508-1512)”, în: *Liturghierul lui Macarie, 1508-2008*, Arhiepiscopia Târgoviștei, Biblioteca Academiei

Române, pp. 175-184.

CUVIOSUL PAISIE DE LA NEAMȚ VELICICOVSKI, *Autobiografia și Viețile unui stareț urmate de Așezăminte și alte texte*, ediție îngrijită de diac. Ioan I. Ică jr., Sibiu, Ed. Deisis, 2002, pp. 199-313.

PANAITESCU, P.P., „Caracterele specifice ale literaturii slavo-române”, în: *Tetraevangheliarul lui Macarie...*, pp. 43-68.

PĂCURARIU, Mircea, *Cultura teologică românească, Scurtă prezentare istorică*, Ed. Basilica, București, 2011.

PĂCURARIU, Mircea, „Cultura în timpul lui Constantin Brâncoveanu”, în: „Biserica Ortodoxă Română”, An CXIV (1996), nr. 7-12, pp. 306-360.

STĂNILOAE, Dumitru, „Din istoria isihasmului în Ortodoxia română”, în: *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii*, vol. VIII (orice ediție), București, Humanitas, 2009, pp. 485-512.

ȘTREMPEL, Gabriel, *Antim Ivireanul*, Ed. Academiei Române, București, 1997.

THEODORESCU, Barbu, „Prima tipografie a Țării Românești, Macarie 1508-2008”, în: *Tetraevangheliarul lui Macarie...*, pp. 69-89.

TODIREANU, Anca Beatrice (ed.), *Civilizația epocii brâncovenești*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului (Academia Română), Monitorul Oficial, București, 2014.

TOMESCU, Mircea, „Tetraevangheliarul de la 1512”, în: *Tetraevangheliarul lui Macarie...*, pp. 91-95.

VILCU, Marian, „Liturghierul lui Macarie, 1508 – prima carte tipărită în Țările Române”, în: *Liturghierul lui Macarie...*, pp.205-249.

****Dicționarul literaturii române de la origini și până la 1900*, Ed. Academiei, București, 1979.

****Misiune, Spiritualitate, Cultură, Colocviul internațional Cartea și tiparul în misiunea Bisericii și cultura românească, Tetraevangheliarul lui Macarie, 500 de ani de la tipărire*, ASA, București, 2012.

****Sfântul Antim Ivireanul, un ierarh misionar și martir (evocări)*, Ed. Basilica, București, 2016.

****Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, mărturisitor jertfelnic și ctitor darnic*, II, Cuvântul Vieții, București, 2014, pp. 241-282 (surse: prefețe, cuvinte panegirice cuprinse în tipăriturile antimieni).

8. Coroborarea conținutului disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

■

9. Evaluare

Tip activitate	9.1 Criterii de evaluare	9.2 Metode de evaluare	9.3 Pondere din nota finală
9.4 Curs	Evaluare finală (examen în sesiune)	Examen oral	75%
9.5 Seminar/laborator	<i>Verificare parțială pe parcursul semestrului</i>	Test grilă scris parțial (mijlocul semestrului)	25%
	<i>Activitate la seminar</i>	Prezență la seminar în cuantum de 70% și participare activă la discuții	

	<i>Redactare și prezentare lucrăre de seminar</i>	Prezentare lucrăre de seminar	
9.6 Standard minim de performanță: - standard minim de prezență la curs și seminar. - studentul trebuie, din perspectiva Istoriei Bisericii Ortodoxe Române, să cunoască, să identifice, și să recunoască informații esențiale despre perioadele, personajele, evenimentele importante, precum și cauzele și urmările acestora, monumentele istorice bisericesti reprezentative, corespunzătoare perioadei studiate, sec. XVII-XVIII.			

Data completării:
20.09.2025

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în departament
30.09.2025

Semnătura directorului de departament